

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

VISUELE KUNSTE

RIGLYNE VIR PRAKTIESE ASSESSERINGSTAKE

2017

Hierdie riglyne bestaan uit 33 bladsye.

INHOUDSOPGAWE

1.	INLEIDING	3
2.	RIGLYNE VIR DIE ONDERWYSER	3
2.1	Idees en benaderings om Onderwerp 1 te lei	5
2.2	Idees en benaderings om Onderwerp 2 te lei	7
2.3	Hoe om PAT'e te administreer	8
2.4	Hoe om die PAT'e te assesser/na te sien	9
2.5	Moderering van PAT'e	12
2.6	Verklaring van egtheid	13
3.	RIGLYNE/INSTRUKSIES VIR DIE LEERDER	15
3.1	Instruksies vir die leerder	15
3.2	Vereistes: PAT'e vir Visuele Kunste	20
3.3	Assessering	20
3.4	Afwesigheid/Take nie ingelewer nie	22
3.5	Voorleggings-/Aanbiedingsvereistes	22
3.6	Tydraamwerk	22
3.7	Verklaring van egtheid	22
4.	BRONNELYS	22
5.	GEVOLGTREKKING	22
	BYLAE A: Verklaring van egtheid	23
	BYLAE B: PAT-voorbeeld	24
	BYLAE C: Riglyne vir die onderwyser om die PAT: <i>Hond</i> te bestuur	32

AKRONIEME

KABV	Kurrikulum-en-assesseringsbeleidsverklaring
VOO	Verdere Onderwys en Opleiding
NKV	Nasionale Kurrikulumverklaring
NSS	Nasionale Senior Sertifikaat
PAT	Praktiese Assesseringstaak
AP	Assesseringprogram
SGA	Skoolgebaseerde assessering

1. INLEIDING

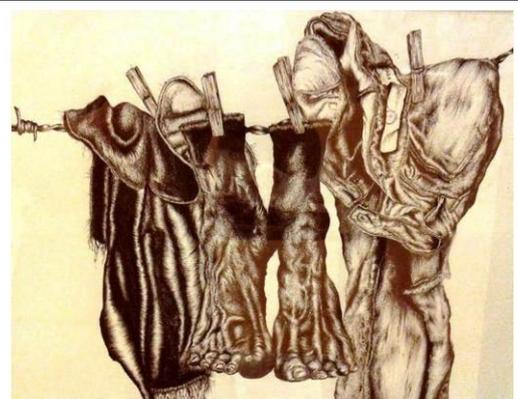
Die 16 Kurrikulum-en-assesseringsbeleidsverklaring-vakke wat 'n praktiese komponent bevat, sluit almal 'n praktiese assesseringstaak (PAT) in. Hierdie vakke is:

- LANDBOU: Landboubestuurwetenskappe, Landboutegnologie
- KUNS: Dansstudies, Ontwerp, Dramatiese Kunste, Musiek, Visuele Kunste
- WETENSKAPPE: Rekenaartoepassingstegnologie, Inligtingstegnologie
- DIENSTE: Verbruikerstudies, Gasvryheidstudies, Toerisme
- TEGNOLOGIE: Siviele Tegnologie, Elektriese Tegnologie, Meganiese Tegnologie en Ingenieursgrafika- en ontwerp

'n Praktiese assesseringstaak (PAT) is 'n verpligte komponent van die finale promosiepunt vir alle kandidate ingeskryf vir vakke wat 'n praktiese komponent het en tel 25% (100 punte) van die eksamenpunt aan die einde van die jaar. Die PAT word oor die eerste drie kwartale van die skooljaar geïmplementeer. Dit word in verskillende fases of 'n reeks kleiner aktiwiteite afgebreek wat saam die PAT opmaak. Die PAT bied leerders die geleentheid om op 'n gereelde basis gedurende die skooljaar geassesseer te word en dit maak ook voorsiening vir die assessering van vaardighede wat nie in 'n geskrewe formaat, bv. toetse of eksamens, geassesseer kan word nie. Dit is dus belangrik dat skole seker maak dat al die leerders die praktiese assesseringstake binne die toegelate tydperk voltooi om te verseker dat leerders aan die einde van die jaar hulle uitslae ontvang. Die beplanning en uitvoering van die PAT verskil van vak tot vak.

2. RIGLYNE VIR DIE ONDERWYSER

KREATIWITEIT – *Leerders toon kreatiwiteit wanneer hulle met idees speel en verskillende benaderings ontwikkel/skep. Hulle reageer op doelgerigte take op verbeeldingsryke en persoonlike maniere om oorspronklike werke en artefakte te skep. Oorspronklikheid kan gedefinieer word met betrekking tot leerders se eie vorige werk, die werk van hul portuurgroep of wat ander in 'n verskeidenheid historiese kontekste geskep het.*

Die Departement van Basiese Onderwys het besluit dat Visuele Kunste-onderwysers hul eie SGA-take sal opstel weens die kreatiewe aard van die vak.

- Onderwysers moet DRIE aparte praktiese assesseringstake ontwerp wat in die akademiese jaar gedoen moet word. EEN PAT sal in kwartaal 1 en 2 gedoen word. In kwartaal 3 is PAT 3 die proefeksamen.
- Elke taak **moet** beide Onderwerp 1: **Bronboek** en Onderwerp 2: **Die maak van kreatiewe kunswerke** insluit.
- Punte moet aan beide **konseptualisering** (Onderwerp 1) en **die maak van kreatiewe kunswerke** (Onderwerp 2) toegeken word.

LET WEL: Onderwysers moet aan die KABV voldoen deur een PAT in elk van die drie kwartale te voltooi. PAT 1 mag NIE in graad 11 gedoen word nie en die proef-/rekordeksamen mag nie in kwartaal 2 gedoen word nie.

Leerders moet die PAT in die vorm van 'n **geskrewe opdrag** ontvang om hulle van die volgende in kennis te stel voordat hulle met die werk begin:

- Die presiese doel of eindproduk wat van die taak verwag word met betrekking tot medium, grootte, ensovoorts
- Bronne beskikbaar vir verwysing/navorsing/ondersoeke/eksperimentering
- Asseseringsprosedures en -kriteria wat gebruik moet word
- Presiese, nie-onderhandelbare sperdatums vir die inlewering van werk; kontrolepunte gedurende die proses
- Enige moontlike beperkings en/of riglyne vir die opdrag
- Toepaslike media, tegnieke en/of benaderings vir die opdragte

Algemene riglyne om die PAT op te stel:

- BYLAE B in die KABV-dokument verskaf moontlikhede vir die opstel van die PAT'e.
- In graad 12 moet take **OOP** opdragte wees wat die leerders in staat stel om materiaal, gereedskap, tegnieke, temas en prosesse binne hul gespesialiseerde praktiese opsies, byvoorbeeld skilder, beeldhouwerk, drukkuns, ensovoorts, te kies.
- Dit word sterk aanbeveel dat onderwyser hulle eie PAT'e opstel om kreatiwiteit en oorspronklikheid aan te moedig. Kontekstuele faktore moet in ag geneem word, naamlik die materiaal, toerusting en geriewe by 'n skool: hulpbronne, koste, ervaring van leerders, ensovoorts.
- Geskikte media, tegnieke en/of benaderings tot die taak.
- Die presiese doel of eindproduk wat van die taak ten opsigte van medium, grootte, ensovoorts verwag word. Onthou om altyd innoverende en persoonlike vertolkings (interpretasies) in ag te neem. **Oorspronklikheid en kreatiwiteit is uiters belangrik.**

- Wanneer daar oor temas besluit word, neem die leerders se belangstellings, ervaring en konteks in ag om hulle uit te daag. Kunswerke vertel ons van kunstenaars se ondervindings, idees en gevoelens. Moedig 'eerlikheid' aan sodat leerders se kunswerke spreek van hulle ondervindings, idees en gevoelens sodat hulle nie 'tweedehandse' werk lewer nie.
- Baie onderwysers kan op 'n oorkoepelende tema vir die jaar se praktiese werk besluit en dit dan in die spesifieke aspekte van die tema verdeel, met ander woorde een per kwartaal. Dit kan 'n meer samehangende groep werke in die retrospektiewe uitstalling tot gevolg hê.
- Alhoewel leerders 'n skriftelike opdrag moet ontvang, is dit soms 'n goeie idee om die opdrag net voor die aanvang van die finale kunswerk aan hulle te gee. Onderwerp 1 sal uit 'n reeks 'boublokke' bestaan (stap-vir-stap-aktiwiteite as deel van die proseswerk) wat opeenvolgend gegee word om eksperimentering te verseker. Leerders weet nie waarna die onderwerp lei nie, wat 'n aspek van verrassing skep. Dit voorkom die neiging by leerders om by hulle eerste idee vas te haak, sonder om te eksperimenteer en ander moontlikhede te ondersoek.
- Stel verwagtinge, minimum vereistes en sperdatums met betrekking tot die eindproduk vas.

BYLAE B bevat 'n voorbeeld van 'n praktiese assesseringstaak. Onderwysers mag hierdie taak as een van hulle PAT'e vir 2017 gebruik.

BYLAE C gee spesifieke riglyne vir onderwysers rakende hierdie PAT.

2.1 Idees en benaderings om Onderwerp 1 te lei

Informele en formele voorbereiding vir praktiese werk moet in 'n bronboek/visuele dagboek spesifiek vir Visuele Kunste aangeteken word. Hierdie bronboek is NIE 'n formele, netjiese notaboek NIE, maar eerder 'n ekspressiewe, persoonlike 'plakboek' van idees en prikkels wat die individu se eie styl, belangstellings en persoonlikheid weerspieël. Dit moet vol en opwindend wees; 'n nuttige bron van idees en beelde om in praktiese opdragte te gebruik. Leerders moet al hulle konseptuele idees, beplanning, 'rondspeel' en verkenningswerk in hulle Visuele Kunste-bronboek plaas.

Die bronboek gee insig oor die manier waarop die leerders idees gevorm het, hoeveel alternatiewe hulle ondersoek het en ander prosesse wat tot die finale werk gelei het. **Die bronboek moet alle denkproesse wat tot die skep van kunswerke gelei het, duidelik weergee.**

Die bronboek moet die volgende insluit:

- Sketse en voorbereidingstekeninge. Teken is 'n verpligte deel van alle praktiese opsies in Visuele Kunste.
- Visuele beelde, artikels, uittreksels, monsters, foto's, ensovoorts wat deur die leerder versamel is
- Voorwerpe (stukkies papier, verpakkingsmateriaal, kaartjies, ens.) wat die leerder interessant en stimulerend gevind het, of wat persoonlike betekenis het of wat op een of ander tyd vir die praktiese projek bruikbaar kan wees
- Krabbels, woorde, sketse, geskrewe werk wat met die leerder se ondervindings en konteks verband hou
- Navorsing en die studie oor 'n wye verskeidenheid kunstenaars asook voorbeelde wat hulle praktiese werk sal inspireer
- Enigiets anders wat die leerder stimulerend en/of interessant kan vind en wat as 'n bron vir sy/haar praktiese werk kan dien
- Ondersoek verskillende tegnieke en materiale
- Breinkaarte om idees te ontwikkel
- Dokumentasie van enige proseswerk

Visuele navorsing, ondersoek en praktiese proseswerk

Onderwysers moet:

- Eksperimentering met verskillende media aanmoedig. Dit kan klein skilderye, collages, ensovoorts insluit.
- Leerders aanmoedig om hulle bronboeke vir skryf en sketswerk te gebruik om so verder as die vasgestelde opdrag te gaan
- Klem plaas op die feit dat dit 'n persoonlike uitdrukking is en dat daar nie net een manier is om dit te doen nie. Moenie te voorskriftelik wees nie, laat leerders toe om op hulle eie manier die bronboek binne die riglyne te skep. Seuns verkies dikwels 'n meer direkte benadering, terwyl baie meisies klem lê op die skep van 'pragtige' bladsye. Wees bewus hiervan en lei daarvolgens.
- Leerders aan 'n verskeidenheid kunstenaars se boeke blootstel en beklemtoon dat die ontwikkelingsproses van die kunswerk belangriker as net 'n netjiese 'plakboek' is. Daar is geen voorskrifte oor die grootte nie, dit kan A3, A4 of enige ander grootte wees.

2.2 Idees en benaderings om Onderwerp 2 te lei

- Graad 12 is die akkumulاسie van 'n drie-jaar-studie en leerders moet voldoende tegniese vaardighede hê.
- Demonstreer, verduidelik en verwys na die werk van relevante kunstenaars wanneer spesifieke temas bekendgestel word om met Visuele Kulturstudies te integreer.
- Baie min leerders kan 'n opdrag op hul eie voltooi. Daar word van jou as die Visuele Kunste-onderwyser verwag om die kreatiewe proses van begin tot einde te lei. Wees ontvanklik vir uiteenlopende oplossings vir praktiese projekte.
- Doen deurlopend informele assessering deur leerders se werksvordering met hulle te bespreek. Probeer om leerders te lei om hul eie oplossings te vind eerder as om jou idees op hulle af te dwing.
- Hou gereelde 'kritieksessies' waartydens jy leerders fasiliteer en leer om hulle klasmaats se werk op 'n konstruktiewe manier te bespreek.
- **Onthou dat jy, as die Visuele Kunste-onderwyser, die estetiese eienskappe van enige taak moet lei.** Dit is die plig van die onderwyser om die leerder te help om sy/haar eie kreatiewe stem te vind.
- Probeer om hulle te na individuele en innoverende benaderings/oplossings te lei.
- Lei hulle om idees te ontwikkel deur vanaf eerstehandse waarnemings te werk.
- Lei leerders ook om bronmateriaal wat 'n gebrek aan estetiese eienskappe het, uit te skakel. Esteties beteken nie 'mooi' nie; party van die 'lelikste' beelde kan in 'n kunswerk op 'n ongelooflike wyse weergegee word.
- Leerders moet selfversekerde en berekende risiko's neem en nuwe idees en prosesse sonder vrees vir mislukking uitprobeer.
- Dit is belangrik dat die Visuele Kunste-onderwyser leerders selfvertroue aanleer sodat hulle gemaklik sal voel met die neem van risiko's en uit hul foute sal leer wanneer hulle idees, materiaal, gereedskap en tegnieke verken en daarmee eksperimenteer.

- Kreatiewe aktiwiteit kan op verskillende vlakke plaasvind; op die laer vlak waar 'n pastiche van 'n bestaande idee of kunswerk geskep word tot die hoogste vlak waar 'n algehele vars en individualistiese proses en/of uitkoms ontwikkel word.
- Dit is belangrik om die hele jaar die leerders se groep kunswerke deurlopend te beskou/sien en te bespreek. Dit help om hulle sterk en swak punte te identifiseer.
- Pasop vir skadelike kritiek. Dit is raadsaam om met die positiewe te begin en dan na terreine te beweeg wat verbeter kan word. Praat met die leerder, byvoorbeeld *'Ek dink dit sal meer treffend wees as jy dit verander ... Wat dink jy?'*. Dit laat hulle deel van die proses voel en laat hulle dink/besin oor hulle werk.
- Dit is belangrik dat jy jou leerders verstaan en ken en hulle spesifieke sterk punte ontwikkel. Sommige leerders sal sorgvuldige beplanners wees, terwyl ander meer intuïtief werk.
- Daar is baie maniere om kunswerke te skep. Party kunstenaars doen noukeurige beplanning voordat hulle met die kunswerke begin, terwyl ander, byvoorbeeld party Surrealiste en Abstrakte Ekspressioniste, meer 'vry' begin en die werk algaande gedurende die skeppingsproses ontwikkel. Wees buigsaam genoeg om leerders in staat te stel om verskillende maniere te gebruik om kunswerke te skep. Sterker individuele vertolkings/interpretasies en style word van graad 12-leerders verwag.
- Lei leerders om doelmatige (aktiewe), onafhanklike, kritiese en peinsende denkers te wees.
- Moenie jou leerders onderskat nie; daag hulle uit want hulle verras mens dikwels deur van die geleentheid gebruik te maak.
- **Besinning:**
 - Aan die einde van elke PAT moet daar een of ander vorm van besinning/terugvoering wees oor die werk wat elke leerder geskep het, om verdere ontwikkeling van die leerder te verseker. Dit kan geskrewe en/of verbale terugvoering wees wat kommentaar op sterk en swak punte lewer.
 - Dit kan die vorm aanneem van selfbesinning, klas-/onderwyserbesinning en nasien, portuurbesinning, oop kritieksessies wat deur die onderwyser en die leerder gelei word.
 - Terugvoering kan die vorm van 'n mini-uitstalling aanneem.

2.3 Hoe om PAT'e te administreer

- Verseker die beskikbaarheid van kunsmedia.
- Voldoende tyd (kies kontaktyd gedurende en/of na skool).
- Sorg dat kontrolepunte en sperdatums nagekom word.
- Informele deurlopende assessering.
- Voltooi formele assessering volgens die rubriek.
- Voltooi sigblaaie ('spreadsheets') wat deur die provinsie verskaf word.
- Volg die skool se beleid ten opsigte van die inlewering van punte.
- PAT-punte en onderwyserportefeuljes moet te alle tye vir kluster-/provinsiale moderering beskikbaar wees.
- Veilige berging vir praktiese werk moet deur die skool verskaf word.
- Alle kunswerke moet te alle tye vir uitstallings, eisteddfods, kunstefeeste beskikbaar te wees en bly die eiendom van die nasionale Departement van Basiese Onderwys totdat die finale uitslae vrygestel word. Die veilige bewaring van kunswerke is die skool se verantwoordelikheid.

DIE RETROSPEKTIEWE UITSTALLING

Aan die einde van 'n graad 12 moet die leerder 'n retrospektiewe uitstalling van sy/haar werk as deel van die eksamenpunt voorlê. Hierdie uitstalling toon bewyse van die leerder se Visuele Kunste konseptualisering, tegniese vaardighede en kennis wat oor 'n tydperk ontwikkel is. Dit vertoon die leerder se praktiese ontwikkeling in die aanbieding van 'n samehangende groep werke soortgelyk aan 'n klein een-man-uitstalling of 'n student se gradueerde uitstalling.

- PAT'e van Kwartaal 1 en 2, asook die proefeksamen moet uitgestal word, plus een of twee Graad 11-werke om progressie te toon. Dit sluit bronboek/e in om kunswerke te substansieer.
- Leerders het die geleentheid om hul PAT'e verder te ontwikkel en uit te brei in 'n samehangende en holistiese uitstalling.
- Onderwysers moet leerders bewus maak van die belangrikheid om hul werk aan te bied en riglyne voorsien vir 'n netjiese, professionele uitstalling. Die raam van werke is onnodig, maar in baie gevalle sal montering die kunswerke versterk.
- Die uitstalling sal as 'n geheel geassesseer word deur die gebruik van die praktiese assesseringskriteria.

2.4 Hoe om die PAT'e te assesseer/na te sien

ASSESSERINGS KRITERIA VIR PRAKTIESE WERK

Uitstaande	90–100	<ul style="list-style-type: none"> • Die leerder het baie idees gegeneer; het ongewone kombinasies of veranderinge prober voordat een idee gekies is; het verbindings met vorige kennis gemaak; het van probleemoplossingsvaardighede bemeester. • Posing is veel meer as wat vereis is. • Die "WOW"-faktor is duidelik. • Werk toon 'n groot mate van innovering. • Inhoud/konseptuele rykdom van die werk is uitstekend. • Die werk in geheel spreek van selfvertroue en is stemmingsvol; dit betrek die kyker met uitstekende visuele kwaliteite. • Die werk toon duidelik 'n oorspronklike visie, 'n verskeidenheid innoverende idees en/of neem van risiko's en vindingryke artikulasie van 'n wye verskeidenheid elemente en beginsels. • Uitstaande en oorspronklike aanbieding. Buitengewone vermoë; kreatiewe rykheid; insiggewend, vlot, hoë vaardigheid; waarneming en kennis sterk uitgedruk; ondersteun deur 'n oorspronklike of ongewone keuse van relevante visuele verwysings.
Uitstekend	80–89	<ul style="list-style-type: none"> • Treffende impak; meestal soos hierbo; gedetailleerd; goed georganiseerd en samehangend, afgerond; vaardigheid duidelik; ondersteun deur oorspronklike/ongewone/relevante visuele verwysings; aanbieding oorspronklik en weldeurdag; minder opgelos; 'n paar geringe foute sigbaar. • Dikwels uitstekende vaardighede, maar nie so innoverend nie OF baie innoverend, maar daar is 'n gebrek van tegniese rykheid.
Baie goed	70–79	<ul style="list-style-type: none"> • Goed georganiseerd, soos hierbo, maar ontbreek aan 'sprankel' (minder oortuigend in terme van verbeelding, kreatiwiteit en innovering); goeie vlak van bevoegdheid en keuse van inhoud; ondersteun deur 'n goeie keuse van relevante visuele verwysings; duidelike sorg en moeite met oorspronklike aanbieding; 'n paar duidelike teenstrydighede/foute sigbaar. • Goeie bewys van moeite en toewyding. Interessant/innoverend/kreatief, maar nie tegnies opgelos nie. • Tegnies goed, maar ontbreek konseptuele rykheid, of andersom. Werk mag kreatief innoverend wees, maar ontbreek tegniese vaardighede.

Goed	60–69	<ul style="list-style-type: none"> • Die werk demonstreer 'n mate van oorspronklikheid; duidelike bedoeling; oortuigend; eenvoudige direkte gebruik van medium; vertoon begrip, maar neig somtyds na die alledaagse en 'n stereotipiese reaksie; voldoende keuse van relevante visuele verwysings; redelike moeite gedoen met aanbieding. Steurende/duidelike teenstrydighede. • Goeie vlak van bevoegdheid.
Gemiddeld	50–59	<ul style="list-style-type: none"> • Voldoende; voel meganies; afgelei of gekopieer; min insig. • Verbeeldingloos; 'n paar visuele verwysings nie altyd duidelik geïdentifiseer nie; • Aanvaarbare aanbieding; baie steurende teenstrydighede. • Gemiddelde vlak van tegniese bevoegdheid. Moontlike beperkte betrokkenheid in terme van tyd en moeite. • Beelde is van 'n ander bron gekopieer met min transformasie van beelde. • Min bewyse dat iets ongewoon prober is. • Omvang van die werk is eng en/of herhalend.
Onder-gemiddeld	40–49	<ul style="list-style-type: none"> • Genoeg materiaal/werk om te slaag; nie logies saamgestel nie. • Beperkte keuses van inligting; swak tegniese vaardighede en/of gebrek aan tyd aan taak gewy, kan hiertoe bydra. • Min gebruik van visuele inligting; lomp of nalatige aanbieding; benodig ondersteuning/motivering om te slaag. • Beeldgebruik is van 'n ander bron gekopieer met baie min transformasie van beelde. • Komposisie is swak en onontwikkeld; geen bewyse van beplanning, of onvolledig beplanning.
Swak	30–39	<ul style="list-style-type: none"> • Net genoeg materiaal/werk om te slaag. • Visueel oninteressant; onkreatief; beperkte/swak tegniese vaardighede gebruik. • Geringe poging aangewend om inligting op 'n aanvaarbare wyse aan te bied; min of geen visuele inligting/verwysings. • Algemene gebrek aan toewyding; benodig ondersteuning/motivering om te slaag • Onvoldoende tyd aan taak gewy. Standaard onder die aanvaarbare. • Swak oplossings vir problem; kunswerk is gekopieer en oppervlakkig. Geen bewyse van oorspronklike denke.
Baie swak/ Druip	20–29	<ul style="list-style-type: none"> • Baie min inligting; onsamehangend; nie maklik om na te kyk nie; min of irrelevante werk/visuele inligting. • Geen moeite gedoen om werk op 'n aanvaarbare manier aan te bied nie; algemene gebrek aan toewyding/samewerking. • Baie swak vaardigheidsvlak. • Projek is baie swak of onvoltooid. • Swak estetiese besluitneming. • Klasse is gemis en leerder het nie die werk ingehaal nie.
Onaanvaarbaar/ Druip	0–19	<ul style="list-style-type: none"> • Onsamehangend; irrelevant, baie min of geen werk; gebrek aan selfs beperkte vaardighede; geen toewyding/samewerking. • Werk onvoltooid. • Swak artistiese besluitneming/leerder het geen moeite gedoen nie. • Die meeste klasse is gemis en leerder het nie die tyd ingehaal nie.

2.5 Moderering van PAT'e

Moderering is noodsaaklik vir gehalteversekering en moet op 'n gereelde basis plaasvind. Die onderstaande templaot dien as 'n kontrolelys vir die inhoud van die PAT. Alhoewel dit vir interne (skool) en eksterne (provinsiale) moderering van die PAT gebruik kan word, mag provinsies verskillende modererings instrumente ontwikkel om bevindinge te rapporteer.

VISUELE KUNSTE: MODERERING VAN PRAKTIESE ASSESSERINGSTAAK			
SKOOL		VAK	
GRAAD		DATUM	
ONDERWYSER		MODERATOR	
1	DIE PAT-OPDRAG	✓ OF x	
	Vaknaam, graad en jaar		
	Duidelike instruksies van wat verwag word, relevant tot die spesifieke graad		
	Realistiese verwagtinge vir die spesifieke graad		
	Visuele inspirasie		
	Die opdrag, gebaseer op Williams se taksonomie, skep die geleentheid vir die ontwikkeling van die volgende:		
	<ul style="list-style-type: none"> • Vloeiendheid (die skep/ontwikkeling van idees, antwoorde, reaksies, moontlikhede vir 'n gegewe situasie/probleem) 		
	<ul style="list-style-type: none"> • Buigsaamheid (die skep/ontwikkeling van alternatiewe, variasies, aanpassings, verskillende idees/oplossings/opsies) 		
	<ul style="list-style-type: none"> • Oorspronklikheid (die skep/ontwikkeling van nuwe, unieke en ongewone antwoorde/reaksies/oplossings) 		
	<ul style="list-style-type: none"> • Uitbreiding (die uitbreiding, vergroting, verryking of verfraaiing van idees om dit makliker te maak vir ander om te verstaan of om dit interessanter te maak) 		
	<ul style="list-style-type: none"> • Risiko's neem (eksperimentering, probeer nuwe uitdagings) 		
	<ul style="list-style-type: none"> • Kompleksiteit (die vermoë om struktuur uit chaos te skep, om logiese orde in 'n gegewe situasie te bring en/of die ontbrekende dele te sien) 		
	<ul style="list-style-type: none"> • Nuuskerigheid (die vermoë om te wonder, na te dink, te bepeins of te raai) 		
	<ul style="list-style-type: none"> • Verbeelding (die vermoë om denkbeeldige prentjies te bou, moontlikhede en nuwe dinge te visualiseer of om na iets anderkant praktiese grense te streef) 		
	Duidelike assesseringskriteria		
	Sperdatums en tydsbestuur		
	Kommentaar:		

2	ASSESSERING VAN PAT'e	
	Relevant tot die spesifieke graad, in ooreenstemming met die standaard van die provinsie, byvoorbeeld realistiese nasien	
	Gebruik van assesseringskriteria	
	50 punte vir bronboek wat die assessering van die volgende insluit:	
	• Konsepontwikkeling	
	• Navorsing, ondersoek, eksperimentering	
	• Prosesteking	
	• Voorlegging/Aanbieding, algehele voorkoms	
	As al die bogenoemde, of sommige daarvan, nie van leerders verwag is nie, was daar 'n betekenisvolle en/of kreatiewe alternatief?	
	50 punte vir kunswerk(e) wat die assessering van die volgende insluit:	
	• Keuse en gebruik van materiaal/tegnieke	
	• Gebruik van formele kunselemente	
	• Geheelindruk van werk – oorspronklikheid, kreatiwiteit, innovering	
	• Vertolking/Interpretasie en praktiese implementering van navorsing	
	• Voltooiing en voorlegging/aanbieding van kunswerk	
	As al die bogenoemde, of sommige daarvan, nie van leerders verwag is nie, was daar 'n betekenisvolle en/of kreatiewe alternatief?	
	Kommentaar:	

2.6 Verklaring van egtheid

Verwys na Bylae A.

3. RIGLYNE/INSTRUKSIES VIR DIE LEERDER

3.1 Instruksies vir die leerder

' 'n Idee is ons visuele reaksie op iets wat ons gesien het – in die werklike lewe, in ons geheue, in ons verbeelding, in ons drome.'

– Anna Held Audette in die boek, *The Blank Canvas*

ONDERWERP 1: BRONBOEK (Konseptualisering deur die ontwikkeling en verwesenliking van kreatiewe idees)

Die bronboek verskaf insig oor die manier waarop jy idees gevorm het, hoeveel alternatiewe jy ondersoek het en ander prosesse wat tot die finale werk gelei het. Die bronboek moet alle gedagteprosesse wat tot die vervaardiging van kunswerke gelei het, duidelik oordra.

Jy moet visueel die '**storie**' vertel van hoe jou kunswerk ontstaan en ontwikkel het en geskep is deur teken, eksperimenteer en skryf. Dit moet jou **individualiteit** en **kreatiwiteit** as 'n Visuele Kunste-leerder weerspieël.

Teen Graad 12 moet jy reeds weet hoe om die bronboek te gebruik. Die bronboek moet antwoorde vir die volgende verskaf:

- Wat is as die onderwerp vir die kunswerk gekies?
- Waarom is dit gekies?
- Hoeveel beplanning is gedoen?
- Hoe het jy vir die praktiese werk voorberei?
- Watter hindernisse/probleme is ondervind en hoe is dit oorkom/opgelos?
- Wat was aangenaam/opwindend/positief van die praktiese werk?
- Wat is in die skep van die kunswerk geleer?

Teken

Gebruik tekenwerk op groot skaal in jou bronboek wat ten minste 30% van jou voorstel vir jou finale werk weerspieël. Hierdie tekening kan die volgende weerspieël:

- Om te skep en uit te vind, byvoorbeeld om te visualiseer, droom, verbeeld
- Vir insig/begrip, byvoorbeeld om waar te neem, te ondersoek, te oordink, te onthou
- Om idees en moontlikhede te ondersoek
- Om vir plesier te ontwerp
- Om gevoelens, ervarings en idees aan ander oor te dra, byvoorbeeld visualiseer, gebruik kodes en simbole

Daar moet genoeg bewys van tekenvaardighede wees wat die volgende insluit:

- Naturalistiese tone waar daar baie lae en wisseling van baie donker tot suiwer wit is
- Oordrewe toon; skerp kontras tussen lig en donker (chiaroscuro)
- Ekspressiewe lyne

Eksperimentering

- Eksperimenteer met media en prosesse, toetsvoorbeelde en kleurkaarte ingesluit.
- Ondersoeke moet doelgerig wees.

Invloede van historiese, kontemporêre en kulturele faktore

- Verseker dat jy **historiese** en/of **kontemporêre** voorbeelde insluit wat jou geïnspireer het. 'n Riglyn sou wees om twee tot drie kunstenaars/kunswerke te ondersoek/na te vors en jou eie, persoonlike reaksie te gee.
- **Geen Internet-drukstukke** van kunstenaars se algemene inligting mag in jou bronboek geplak word nie.
- Toon goeie gebruik van vakkundige woordeskat (frases soos 'sterk kontras', 'lei die oog' en 'fokuspunt').

Skryf

- Verskaf aantekeninge/byskrifte by tekeninge, bronne en eksperimente om jou gedagtes gedurende konseptualisering uit te druk. Kommunikeer duidelik. Dit maak nie saak of jy aantekeninge of volsinne gebruik nie, maar moet nooit 'txt'- of sleng/sms-taal gebruik nie.

Uitleg

- 'n Bronboek se voorkoms moet herinner aan wat jy verwag 'n kunstenaar sou skep.
- Wissel bladuitleg af om verskeidenheid en visuele interessantheid te skep.
- Elke bladsy van jou bronboek moet kreatiwiteit weerspieël.

Die bronboek vorm die helfte van jou punt vir al die PAT'e. Al word die keuse van grootte en formaat (A2, A3, A4 of enige ander grootte) aan jou en/of jou onderwyser oorgelaat, moet dit 'n wesentliche hoeveelheid werk wees. 'n Algemene riglyn is 8–10 bladsye per PAT. Dit moet die ontwikkeling van jou idees duidelik toon en direk met jou kunswerk verband hou. Ten minste 30% moet uit tekeninge bestaan.

ONDERWERP 2: SKEP VAN DIE KUNSWERK (Die maak van kreatiewe kunswerke, die bestuur van die proses en aanbieding deur veilige praktyk)

Wat doen kunstenaars?		
<i>Onthou</i>	<i>Skep</i>	<i>Verbeel</i>
<i>Voel</i>	<i>Waarneem</i>	<i>Verwring</i>
<i>Eksperimenteer</i>	<i>Ontdek</i>	<i>Speel</i>
<i>Herhaal</i>	<i>Omskep</i>	<i>Ondersoek</i>
<i>Beplan</i>	<i>Analiseer</i>	<i>Simboliseer</i>
DIT IS HOE JY JOU TEMA KAN VERKEN		

- Die kunswerk moet met jou eie ervarings verband hou.
- Kuns is die produk van 'n proses.
- Komposisie is die grondslag van beeldskepping. Bespreek jou komposisies en maniere om dit meer opwindend te maak met jou onderwyser.
- 'n Idee is maar net so goed soos die uitvoering daarvan. Swak werk sal 'n goeie idee ruïneer.
- 'n Kunswerk is eerstens 'n uitdrukking van die medium daarvan. In alle groot kunswerke is die onderwerp en die wyse waarop dit weergegee word, onafskeidbaar. Jy moet tegnieke bemeester om jou inhoud te beskerm.
- Onthou die belangrikheid van die elemente en beginsels van kuns, soos lyn, vorm, kleur, tekstuur, ruimte, ritme, balans, harmonie, proporsie en komposisie. Wees kreatief en innoverend.
- Geniet wat jy doen en streef altyd na 'n persoonlike vertolking/interpretasie van 'n tema.
- Tyd is beperk wanneer jy praktiese werk doen. Moet nie tyd mors en onvoltooide werk inlewer nie.
- Laat Visuele Kultuurstudies jou inspireer.
- Dit is raadsaam om oor die sterk en swak punte van jou werk te besin wanneer jy die PAT voltooi het.

3.2 Vereistes: PAT'e vir Visuele Kunste

KWARTAAL 1 Praktiese Assesseringstaak	KWARTAAL 2 Praktiese Assesseringstaak	KWARTAAL 3 Proefeksamen (Praktiese Taak) (voltooi aan begin van kwartaal)
Onderwerp 1: Konseptualisering (50) Onderwerp 2: Kunswerk(e) (50)	Onderwerp 1: Konseptualisering (50) Onderwerp 2: Kunswerk(e) (50)	Onderwerp 1: Konseptualisering (50) Onderwerp 2: Kunswerk(e) (50)
Ten minste EEN of meer kunswerk(e) moet in die PAT voltooi word, met deeglike proseswerk in die bronboek.	Ten minste EEN of meer kunswerk(e) moet in die PAT voltooi word, met deeglike proseswerk in die bronboek.	Ten minste EEN of meer kunswerk(e) moet in die PAT voltooi word, met deeglike proseswerk in die bronboek.

Die Visuele Kunste-PAT bestaan uit DRIE afsonderlike take wat gedurende die jaar onderneem word. Elke taak **moet** beide **Onderwerp 1: Bronboek** en **Onderwerp 2: Die maak van kreatiewe kunswerke** insluit. Punte moet vir die **bronboek** (Onderwerp 1) en die **praktiese prosesse** (Onderwerp 2) toegeken word.

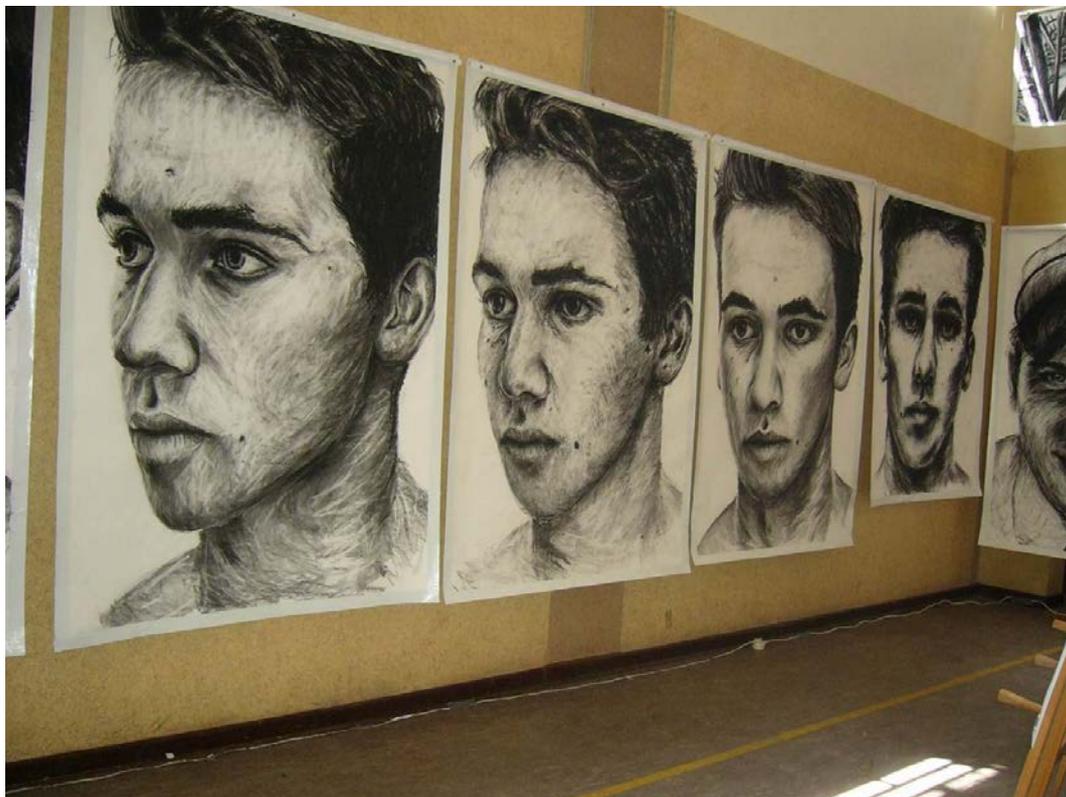
3.3 Assessering

ONDERWERP 1: Bronboek

ASSESSERINGS-KRITERIA	DIT SLUIT DIE VOLGENDE IN:	Voorgestelde punte-toekenning
Konseptontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> Breinkaarte, sketse met byskrifte en tekeninge om konseptontwikkeling te toon 	10
Navorsing, ondersoek, eksperimentering, ensovoorts	Dit moet sommige of al die volgende insluit: <ul style="list-style-type: none"> Sketse, tekeninge, foto's, beelde, versamelde gedigte, lirieke en enige ander materiaal wat jou inspireer Navorsing oor kunstenaars wat jou geïnspireer het Eksperimentering met media en/of verskillende tegnieke Alle materiaal moet verband hou met die ontwikkeling van jou werk en moet jou besluite steun 	15
Prosestekeninge	<ul style="list-style-type: none"> Ten minste 30% moet tekeninge wees om jou konseptontwikkeling te verduidelik 	15
Aanbieding en algehele voorkoms	<ul style="list-style-type: none"> Visueel interessant wat 'n persoonlike benadering toon Jou bronboek moet gemiddeld uit 8–10 bladsye bestaan 	10
TOTAAL		50

ONDERWERP 2 Die kunswerk

ASSESSERINGS-KRITERIA	DIT SLUIT DIE VOLGENDE IN:	Voorgestelde punte-toekenning
Keuse en gebruik van materiaal/tegnieke	<ul style="list-style-type: none"> • Geskiktheid van materiaal en tegniek volgens die konsep • Veilig en hanteerbaar • Tegnieke vaardigheid 	10
Gebruik van formele kunselemente	<ul style="list-style-type: none"> • Die belangrikheid van die kunselemente en -beginsels, soos lyn, vorm, kleur, tekstuur, ruimte, ritme, balans, harmonie, proporsie en komposisie 	10
Geheelindruk van werk: oorspronklikheid, kreatiwiteit, innobering	<ul style="list-style-type: none"> • Die skep/ontwikkel van nuwe, unieke en ongewone reaksies/oplossings 	10
Vertolking/Interpretasie en praktiese toepassing van navorsing	<ul style="list-style-type: none"> • 'n Persoonlike vertolking/interpretasie van 'n tema • Eksperimentering • Probeer nuwe uitdagings 	10
Voltooiing en voorlegging/aanbieding van kunswerk	<ul style="list-style-type: none"> • Aandag aan detail • Taak in toegelate tyd voltooi • Voorlegging/Aanbieding volgens taak 	10
TOTAAL		50

3.4 Afwesigheid/Take nie ingelewer nie

- Afwesigheid of take wat nie ingelewer is nie, sal 'n ONVOLLEDIGE punt tot gevolg hê.
- Om egtheid te verseker, moet **60% van die kunswerk** (ONDERWERP 2) by die skool voltooi word.
- As werke slegs by die huis voltooi word, kan die onderwyser nie die egtheid daarvan goedkeur nie en 'n nulpunt (0) sal toegeken word.

3.5 Voorleggings-/Aanbiedingsvereistes

ONDERWERP 1 (Bronboek): Minimum 8–10 bladsye

ONDERWERP 2 (Kunswerk): Jou onderwyser sal jou help met die voorlegging/aanbieding, raam, uitstalling, ensovoorts vir nasiendoeleindes.

3.6 Tydraamwerk

- Presiese, nie-onderhandelbare datums vir die inlewering van werk.
- Kontrolepunte gedurende die proses.

3.7 Verklaring van egtheid

Verwys na BYLAE A.

4. BRONNELYS**LTSM – BRONVERWYSINGS**

- Handboek goedgekeur deur die nasionale Departement van Basiese Onderwys.
- Naslaanboeke, katalogusse en tydskrifte soos *Art Africa* en *Art Times*, foto's, PowerPoint-aanbiedinge, videos, ensovoort om waardevolle onderrig en leerondersteuningsmateriaal te verskaf.
- Besoeke aan kunsuitstallings. Gereelde, volgehoue besoeke aan kontemporêre uitstallings word sterk aanbeveel. Waar besoeke onmoontlik is (skole in landelike gebiede, ensovoorts), moet koerantresensies, ensovoorts gereeld geraadpleeg word.
- Die Internet: gebruik die soekengins om nuttige webwerwe te vind. YouTube voorsien baie praktiese werksinkels. Inspirasie vir praktiese take kan op Pinterest en Pictify gevind word.

5. GEVOLGTREKKING

Na voltooiing van die Praktiese Assesseringstaak moet leerders in staat wees om hulle begrip van die bedryf te demonstree; hulle kennis, vaardighede, waardes en redenasievermoëns te versterk, en ook betrekkinge buite die klaskamer te vestig en uitdagings in die wêreld daar buite aan te durf. Die PAT ontwikkel verder leerders se lewensvaardighede en gee hulle die geleentheid om by hulle eie leerervarings betrokke te raak.

Al die kunswerke in hierdie dokument is in 2016 deur graad 12-leerders in ide onderskeie provinsies geskep.

BYLAE A**VERKLARING VAN EGTHEID**

Ten minste 60% van hierdie PAT is onder toesig van die Visuele Kunste-onderwyser gedoen. Hierdie verklaring sertifiseer dat alle werk wat ingelewer is, oorspronklik en die werk van die leerder is.

Leerder		
Skool		
Distrik		
PAT 1/PAT 2/Proef-(Rekord-)eksamen (Kies slegs EEN.)		
	Handtekening	Datum
Leerder		
Onderwyser		
Prinsipaal		
Skoolstempel		

BYLAE B: PAT-VOORBEELD

Onderwysers mag hierdie voorbeeld in 2017 as een van hulle PAT'e gebruik.

HOND

Francis Bacon, *Man en Hond*, olie op doek, 1953.

'n Romeinse mosaïek uit van Pompeii waar die woorde '**Cave Canem**' vertaal as 'pasop vir die hond'

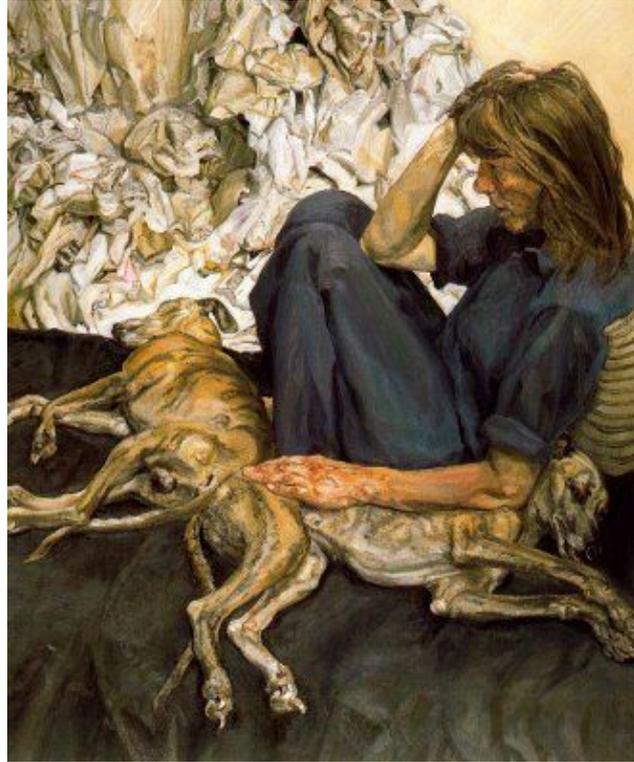
Die hond is een van die oudste mak huisdiere. Honde help die mens met baie take, soos jag, die oppas van kuddes, trek van vragte, beskerming en hulp aan gestremdes. Hulle help die polisie en weermag in die handhawing van openbare orde, opsporing, soek en redding sendings. Terwyl honde in sommige kulture as die mens se beste vriend gesien word, is daar ander kulture wat honde as 'onrein' sien.

Een van die bekendste honde was Laika, die Sowjet-ruimte hond wat die eerste dier was wat om die Aarde gewentel het in 1957. Beroemde Suid-Afrikaanse honde sluit in Just Nuisance en Jock of the Bushveld.

Tweekoppige hond bedek met spykers, Nkonde, Kongo, hardehout, spykers en ysterlemme, datum onbekend.

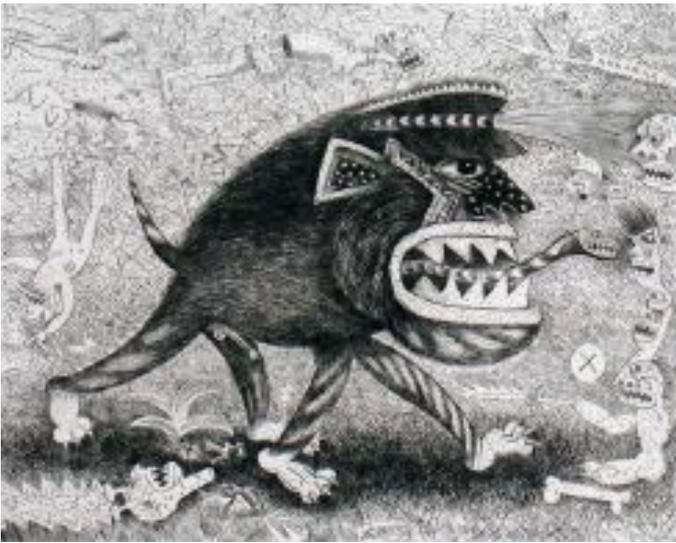
In die geskiedenis van Westerse kuns is daar baie uitbeeldings van honde. Dit wissel van jagtonele na huishoudelike tonele waar honde as statussimbole en troeteldiere uitgebeeld word. Honde simboliseer dikwels leiding, beskerming, lojaliteit, getrouheid, waaksaamheid en liefde. Moderne en kontemporêre kunstenaars beeld honde dikwels uit om oor die menslike toestand kommentaar te lewer.

Lucien Freud, *Drietal-portret*, olie op doek, 1987.

Paula Rego, *Hondvrou*, pastel, 1994.

Norman Catherine, *Oorlogshond*, ets, 1988.

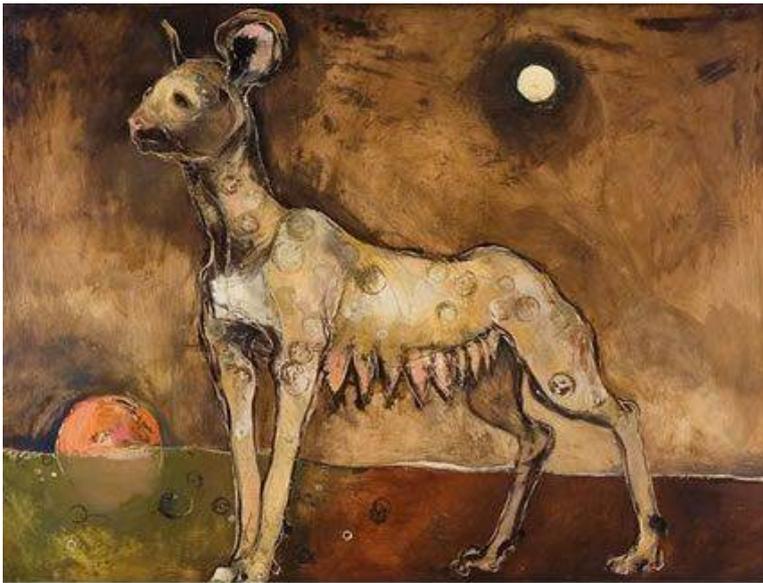

Willie Bester, *Oorlogshonde*, gemengde media, 2001.

David Koloane, *Drie Honde*, 2002.

Koloane het dikwels die hond as 'n metafoor in sy werk van die laat 1980's en vroeë 1990's gebruik. Wilde, brandsiek honde aas op die strate van die swart woongebiede, terwyl oorgewig, bederfde honde blaf en dreig agter die heinings in wit voorstede.

Judith Mason, **Wildehond**, olie op bord, 1962.

Ezrom Legae, **Hondegeveg – Hond eet Hond**, pen en inkt op papier, 1996.

Johann Louw, **Konfrontasie**, houtskool op papier, 2016.

Elizabeth Gunther, **Rou**, houtskool op papier, 2003.

Blessing Ngobeni, *Grys Area II*, gemengde media op doek, 2015.

Oorweeg die volgende in die konseptualisering van '**HOND**':

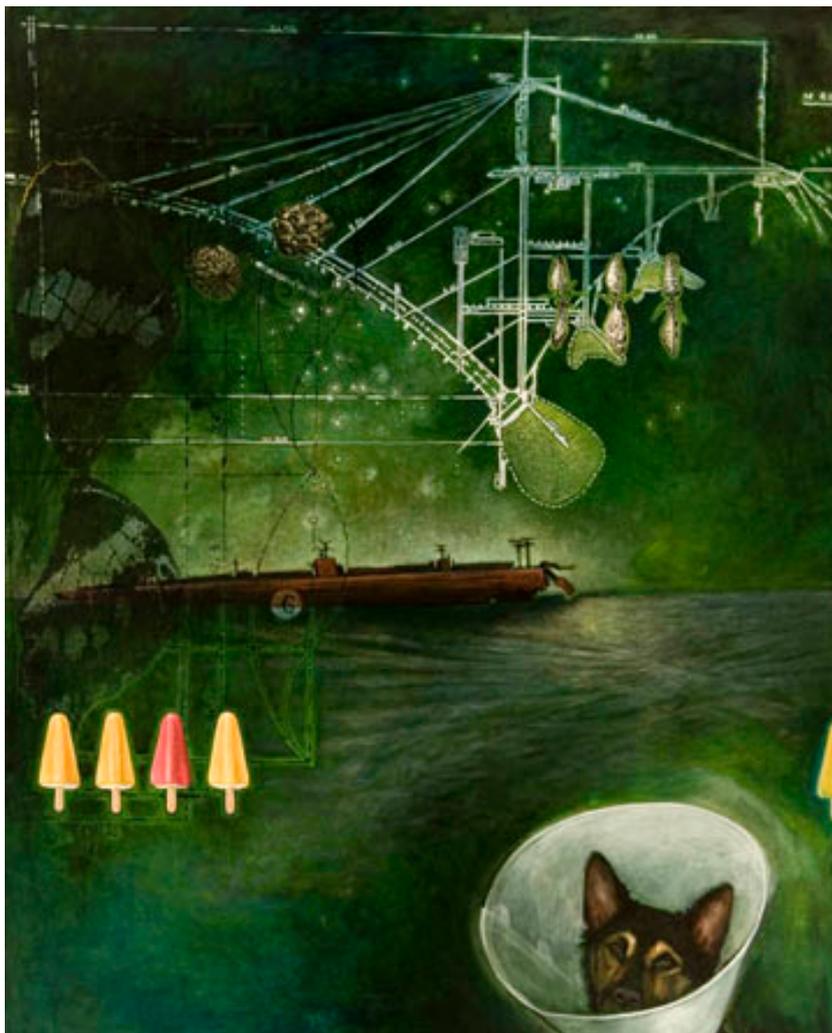
- Honde as simbole van leiding, beskerming, lojaliteit, getrouheid en/of liefde
- Honde as aasdiere en simbole van aggressie, geweld en gevaar
- Kulturele interpretasies
- Mitologiese interpretasies byvoorbeeld Cerberus as die driekoppige waghond wat die poorte van die doderyk bewaar het
- Hondagtige gedrag van die mens. Byvoorbeeld die uitdrukking 'hond eet hond' ('dog eat dog') wat verwys na 'n situasie van strawwe mededinging waar mense bereid is om mekaar te benadeel ten einde om te slaag
- Simbole van status – skoothondtjies, ensovoorts
- Diereregte
- Eie interpretasie

ONDERWERP 1: BRONBOEK

- Begin deur 'n omvattende breinkaart oor '**HOND**' te maak. Oorweeg die voorstelle hierbo of jou eie oorspronklike interpretasie.
- Begin deur verskeie sketse van jou verskillende idees te maak.
- Versamel relevante bronmateriaal.
- Maak posseël('thumb nail')-sketse van verskillende komposisiemoontlikhede.
- Dit is belangrik om die gevoel/atmosfeer wat jy wil uitbeeld, te oorweeg. Oorweeg aspekte soos die kontras tussen oop en gevulde areas, tussen donker en lig, ensovoorts. Oorweeg die gebruik van negatiewe ruimtes, diagonale lyne, ensovoorts. Besluit op die beste oplossing om jou gevoel/atmosfeer oor te dra.
- Maak 'n tonale tekening van jou finale komposisie en annoteer jou voorneme. Onthou, 'n goeie idee moet ook visueel opwindend wees.
- Begin eksperimenteer met verskillende media en materiale.
- Doen navorsing oor ten minste drie kunstenaars/kunswerke wat met die tema verband hou.
- Enige ander relevante konsepontwikkeling. Sorg dat jou bronboek uit ten minste 8 tot 10 bladsye bestaan en ten minste 30% skets/tekeninge insluit.

ONDERWERP 2: DIE KUNSWERK

Jou Visuele Kunste-onderwyser sal jou in die skepping van die finale kunswerk lei.

Virginia MacKenny, *Liedere van Onskuld en Ervaring (Hondedae)*,
olie op doek, 2007/2008

ONDERWERP 1: BRONBOEK

ASSESSERINGS-KRITERIA	DIT SLUIT DIE VOLGENDE IN:	Voorgestelde punte-toekenning
Konsepontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> Breinkaarte, sketse met byskrifte en tekeninge om konsepontwikkeling te toon 	10
Navorsing, ondersoek, eksperimentering, ensovoorts	Dit moet sommige of al die volgende insluit: <ul style="list-style-type: none"> Sketse, tekeninge, foto's, beelde, versamelde gedigte, lirieke en enige ander materiaal wat jou inspireer Navorsing oor kunstenaars wat jou geïnspireer het Eksperimentering met media en/of verskillende tegnieke Alle materiaal moet verwant wees aan die ontwikkeling van jou werk en jou besluite steun 	15
Prosestekeninge	<ul style="list-style-type: none"> Ten minste 30% moet tekeninge wees om jou konsepontwikkeling te verduidelik 	15
Voorlegging/Aanbieding en algehele voorkoms	<ul style="list-style-type: none"> Visueel interessant om 'n persoonlike benadering te toon Jou bronboek moet gemiddeld uit 8–10 bladsye bestaan 	10
TOTAAL		50

ONDERWERP 2: DIE KUNSWERK

ASSESSERINGS-KRITERIA	DIT SLUIT DIE VOLGENDE IN:	Voorgestelde punte-toekenning
Keuse en gebruik van materiaal/tegnieke	<ul style="list-style-type: none"> Geskiktheid van materiaal en tegniek volgens die konsep Veilig en hanteerbaar Tegniese vaardigheid 	10
Gebruik van formele kunselemente	<ul style="list-style-type: none"> Die belangrikheid van die kunselemente en -beginsels, soos lyn, vorm, kleur, tekstuur, ruimte, ritme, balans, harmonie, proporsie en komposisie 	10
Geheelindruk van werk: oorspronklikheid, kreatiwiteit, innovering	<ul style="list-style-type: none"> Die skep/ontwikkeling van nuwe, unieke en ongewone reaksies/oplossings 	10
Vertolking/Interpretasie en praktiese toepassing van navorsing	<ul style="list-style-type: none"> Persoonlike vertolking/interpretasie van 'n tema Eksperimentering Probeer nuwe uitdagings 	10
Voltooiing en voorlegging/aanbieding van kunswerk	<ul style="list-style-type: none"> Aandag aan detail Taak in toegelate tyd voltooi Voorlegging/Aanbieding volgens taak 	10
TOTAAL		50

BYLAE C**RIGLYNE VIR DIE ONDERWYSER OM DIE PAT: HOND TE BESTUUR**

Verwys na die volgende in hierdie PAT-dokument om die PAT te fasiliteer:

- Idees en benaderings om Onderwerp 1 te lei
- Idees en benaderings om Onderwerp 2 te lei
- Sien toe dat leerders toegang het tot die Riglyne vir Leerders in hierdie dokument.

'n Paar ander dinge om te oorweeg:

WERKSTEMPO

Stel spesifieke sperdatums vas vir inlewering van die PAT. Dit is raadsaam om ook mini-sperdatums vir bronboekaktiwiteite vas te stel. Vakadviseurs vind dikwels dat leerders die meeste van die kwartaal aan die bronboek spandeer en dan moet jaag om die finale kunswerk klaar te kry. Alhoewel 'n groot deel van die konseptualisering voor die aanvang van die finale kunswerk in die bronboek gedoen moet word, is daar dele wat gedoen kan en moet word terwyl daar aan die kunswerk gewerk word. Dit sluit in die veranderinge wat gemaak word in die skeppingsproses, verdere eksperimentering en besinning.

GESPESIALISEERDE OPSIES

Onderwysers kan spesifieke vereistes vir gespesialiseerde praktiese opsies byvoeg, soos fotografie, beeldhouwerk, drukkuns, ensovoorts.

DIE VIND VAN IDEES

- Hoewel die tema van hierdie PAT eenvoudige mag lyk, moet die onderwyser die leerders lei om werke met **betekenis** te skep en nie net 'n illustrasie van die tema nie.
- Verpersoonlik die tema met 'n klasbespreking deur leerders vrae te vra, soos:
 - Hoe voel jy oor honde?
 - Wat is die eienskappe/kenmerke van honde?
 - Hoe sien jou kultuur honde?
- Moedig leerders aan om idees en inspirasie uit verskillende bronne te versamel, soos waarnemingstekenwerk, die neem van hulle eie foto's, montages, ensovoorts.
- Dit is altyd beter as leerders vanuit 'n persoonlike perspektief werk, maar maak voorsiening verskillende interpretasies. Lei leerders individueel om stereotipiese interpretasies te vermy.
- Dit is belangrik dat elke stap van die proses individueel te bespreek en voorstelle vir verbetering te maak, maar nie om een manier af te dwing nie, om geleenthede vir innovering en oorspronklikheid te skep.
- Die onderwyser se leiding in die skep van die kunswerk is van die uiterste belang met deurlopende terugvoer. Die tema is geskik vir 'n wye verskeidenheid van media en tegnieke.

VERWYSINGS VAN ANDER KUNSTENAARS

In die opdrag is daar voorbeelde van verskillende interpretasies van die tema, byvoorbeeld die gebruik van honde in Suid-Afrikaanse Weerstandskuns wat sterk sosio-politieke uitsprake gemaak het.

Daar is baie meer kunswerke en kunstenaars om as verwysings te gebruik, byvoorbeeld:

Die meeste leerders sou Jan van Eyck se **Arnolfini se Troue** bestudeer het waar die hondtjie 'n simbool van getrouheid is.

William Wegman is 'n Amerikaanse kunstenaar veral bekend vir die skep van reekse komposisies wat honde insluit, veral sy eie Weimaraners in verskeie kostuums en posisies.

Kemang Wa Lehulere gebruik porseleinhonde in sy installasies.